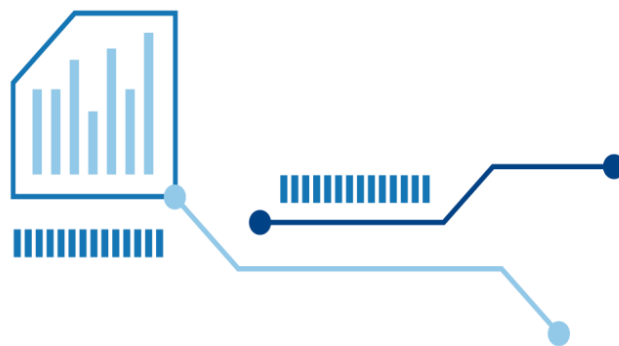

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

گزارش‌های منتخب

آذر ۱۴۰۴

معاونت مطالعات اقتصادی و آینده‌پژوهی

معاونت مطالعات اقتصادی و آینده‌پژوهی با هدف اطلاع‌رسانی و ارتقاء سطح آگاهی‌های فعالان بخش خصوصی و با به‌کارگیری ظرفیت‌های نخجوان، دانشگاه‌ها و موسسات تحقیقاتی در راستای دستیابی به اهداف بلندمدت اتاق بازرگانی تهران در زمینه‌های گوناگون اقتصادی از جمله مسائل اقتصاد کلان، محیط‌کسب و کارها و تجارت بین‌الملل به‌طور مستمر اقدام به انتشار گزارش‌ها و پژوهش‌های اقتصادی با استفاده از داده‌ها و اطلاعات منابع معتبر رسمی داخلی و بین‌المللی می‌کند.

اتاق بازرگانی تهران به‌منظور بهبود کمی و کیفی گزارشات خود از نظرات، انتقادات و پیشنهادات مخاطبین استقبال می‌نماید.

۱. نقش توسعه انرژی های تجدیدپذیر در تقویت امنیت غذایی کشورها ۴
۲. تحلیل رفتار مشتری در بازار صنایع غذایی ایران و فرصت های بهبود کسب و کار ۵
۳. چالش صدور مجوز های کسب و کار در وضعیت ناترازی برق ۶
۴. ارزیابی میزان شفافیت شرکت های بوری در گزارش دهی فعالیت های CSR ۷

۱. نقش توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در تقویت امنیت غذایی کشورها

این گزارش به صورت داده‌محور به پیوند حیاتی میان امنیت غذایی و انرژی‌های تجدیدپذیر می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه تحول انرژی می‌تواند یکی از مؤثرترین مسیرها برای تاب‌آوری سیستم‌های کشاورزی-غذایی باشد. در بخش نخست، با تحلیل شواهد کمی و کیفی، وضعیت موجود امنیت غذایی و سهم فزاینده انرژی‌های تجدیدپذیر در مناطق مختلف بررسی شده و نشان داده می‌شود که ناپایداری عرضه انرژی و نوسانات قیمت سوخت‌های فسیلی چگونه زنجیره‌های تولید، فرآوری و توزیع غذا را تحت فشار قرار می‌دهد.

سپس نقش انرژی در تمام مراحل سیستم غذایی از تولید و آبیاری تا فرآوری، نگهداری و حمل‌ونقل تحلیل می‌شود تا نشان داده شود که وابستگی ساختاری این سیستم‌ها به انرژی‌های پرهزینه و آلاینده، مانعی عمده برای پایداری غذایی است. در ادامه، ضرورت گذار به انرژی‌های تجدیدپذیر با تأکید بر چهار محور کلیدی شامل: بهبود دسترسی انرژی در مناطق محروم، کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی، کاهش هزینه‌ها و تلفات پس از برداشت، و کاهش آثار زیست‌محیطی بررسی می‌شود.

بخش بعدی به صورت جامع نقش فناوری‌های تجدیدپذیر را در ارتقای زنجیره‌های ارزش کشاورزی و افزایش بهره‌وری، درآمد و کیفیت محصولات تشریح می‌کند. سپس چالش‌های فنی، نهادی، مالی، جنسیتی و اطلاعاتی که مانع گسترش این فناوری‌ها در مقیاس وسیع می‌شوند، تحلیل می‌گردد. در نهایت، گزارش با ارائه مجموعه‌ای از توصیه‌های سیاستی برای تصمیم‌گیرندگان به پایان می‌رسد. این توصیه‌ها مسیر عملی برای توسعه سیستم‌های غذایی پایدار، تاب‌آور و کم‌کربن ترسیم می‌کنند.

۲. تحلیل رفتار مشتری در بازار صنایع غذایی ایران و فرصت‌های بهبود کسب و کار

بازار صنایع غذایی ایران یکی از بزرگ‌ترین و راهبردی‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور است که نه تنها بر امنیت غذایی و سلامت جامعه تأثیر دارد، بلکه نقش مهمی در رفاه خانوار و ثبات اجتماعی ایفا می‌کند. رفتار مصرف‌کننده در این بازار تحت تأثیر مجموعه‌ای پیچیده از عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیت‌شناختی و فناوریانه است. در سال‌های اخیر، تورم مزمن و نوسانات قیمت مواد اولیه باعث کاهش قدرت خرید خانوارها شده و گرایش به کالاهای ارزان‌تر، بسته‌بندی‌های کوچک و جایگزین‌های اقتصادی افزایش یافته است. حساسیت به قیمت و جست‌وجوی ارزش، بخشی ثابت از تصمیم‌گیری خرید شده و وفاداری به برند تحت فشار اقتصادی شکننده قرار گرفته است. عوامل جمعیت‌شناختی و ساختاری نیز شکل‌دهنده تقاضا هستند؛ کاهش اندازه خانوارها به میانگین ۳.۱ نفر، رشد جمعیت شهری به ۷۷ درصد و افزایش تعداد خانوارها به حدود ۲۸ میلیون (مرکز ملی آمار، ۱۴۰۴) موجب افزایش تقاضا برای غذاهای آماده، نیمه‌آماده و بسته‌بندی‌های کوچک شده است. طبقه اقتصادی-اجتماعی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارد؛ خانوارهای متوسط به محصولات فرآوری‌شده و سلامت‌محور تمایل بیشتری دارند، در حالی که خانوارهای کم‌درآمد به کالاهای ارزان و سنتی گرایش دارند. همچنین عوامل فرهنگی و سبک زندگی مانند دیجیتال‌شدن خرید، رشد پلتفرم‌های آنلاین و شبکه‌های اجتماعی، تصمیم‌گیری مصرف‌کننده را شفاف، داده‌محور و ارزش‌محور کرده است. همزمان، افزایش سواد تغذیه‌ای و گرایش به سلامت موجب رشد بازار محصولات کم‌چرب، پروبیوتیک، ارگانیک و نوشیدنی‌های گیاهی شده است. مصرف‌کنندگان اما همچنان به حفظ غذاهای سنتی و پذیرش نوآوری‌های مدرن علاقه‌مند هستند و این وضعیت بازار چندلایه، فرصت‌های قابل توجهی را برای تولیدکنندگان فراهم می‌کند. در این شرایط چندوجهی و در کنار عوامل زمینه‌ساز ناپایداری در بازار (مانند پیامدهای تحریم و بی‌ثباتی اقتصادی)، موفقیت شرکت‌ها در بازار صنایع غذایی ایران نیازمند اتخاذ استراتژی‌های ترکیبی و متنوع است: توسعه محصولات سلامت‌محور و ارگانیک، بسته‌بندی‌های مناسب و کوچک، نوآوری در طعم و فرمولاسیون، بازاریابی دیجیتال و شفافیت اطلاعات غذایی از مهمترین راهبردهای توفیق شرکت‌ها است به طور کلی، هماهنگی بین راهبردهای شرکت‌ها و سیاست‌گذاری دولت، همراه با درک تغییرات سبک زندگی، فشارهای اقتصادی و تحولات فناوری، کلید توسعه پایدار و افزایش سهم بازار و وفاداری مصرف‌کننده در صنایع غذایی ایران است.

۳. چالش صدور مجوزهای کسب و کار در وضعیت ناترازی برق

توجه به همه ارکان و پیش نیازهای شروع و حمایت و ماندگاری یک کسب و کار، اموری بسیار مهم و از جمله مسایل اولویت دار است. صرف اهمیت دادن به یک جنبه از فرآیندهای تولیدی و اقتصادی و یا پررنگ تر نمودن یک جنبه از این فرایندها و یا حتی تسهیل در یک جنبه از آغاز یک کسب و کار، نه تنها به یک رشد پایدار و مستمر منجر نخواهد شد، بلکه خود تبدیل به عاملی خواهد شد که امنیت سرمایه گذاری و ماندگاری فعالیت اقتصادی را به مخاطره می اندازد و باعث افزایش نارضایتی و حجم انبوهی از مطالبات غیرقابل تأمین خواهد شد. بی تردید در صورت عدم توجه به الزامات حمایت از تولید در سطوح مختلف، اقتصاد ایران در سال های آتی، حتی اگر برای یک یا دو سال رشد مناسبی را تجربه کند، با کم رشدی و فقدان تأمین مناسب و پایدار زیرساخت ها مواجه خواهد شد و بسیاری از ظرفیت های تولیدی، محقق نشده باقی خواهند ماند. با تسهیل فرایندهای صدور مجوزهای کسب و کار و افزایش صدور این مجوزها در هر رسته و فعالیت، بدون توجه مناسب به یکی از مهمترین پیش نیازهای ماندگاری، یعنی زیرساخت های انرژی، تنها در یک برهه زمانی کوتاه مدت می توان ضمن اشتغال زایی محدود، قسمتی از یک فرایند اقتصادی را سامان داد. این یکجانبه نگری، سبب غفلت از جنبه های دیگر خواهد بود و در طول زمان، باعث اتلاف منابع و افزایش حجم وسیعی از مطالبات برای فعالان کسب و کارهای گوناگون می شود. به عبارتی سیاست تسهیل صدور مجوز های کسب و کار در اقتصادهایی که با محدودیت زیر ساخت ها روبرو هستند، در صورتی اثر بخش خواهد بود که به صورت نظام مند با برنامه ریزی برای توسعه و افزایش زیر ساخت همراه باشد، در غیر اینصورت به جای رفع موانع تولید منجر به ازدحام نهادی، ایجاد صف های بلند و افزایش هزینه های مبادله و عدم افزایش سرمایه گذاری خواهد شد.

هدف این گزارش تأکید بر این مطلب است که وضعیت تولید، توزیع و مصرف برق و به طور کلی صنعت برق در کشور به گونه ای است که ضرورت دارد در روند مجوزدهی به تمامی متقاضیان شروع هر نوع کسب و کار و فعالیت، با ملاحظه مهم تأمین پایدار پیش نیاز زیرساخت برق، بازنگری صورت گیرد و شاخص های دقیقی، سوای صرف تعداد دریافت کنندگان مجوز، مورد دقت و توجه قرار گیرد.

۴. ارزیابی میزان شفافیت شرکت های بورسی در گزارش دهی فعالیت های CSR

در سطح جهان، شرکت های بورسی به طور فزاینده ای از استانداردهای بین المللی گزارش دهی مالی و پایداری بهره می برند تا اطلاعات مالی، ریسک ها، عملکرد زیست محیطی و اجتماعی، و حاکمیت شرکتی را به صورت منسجم، قابل مقایسه و به موقع ارائه کنند. چنین گزارش دهی به سرمایه گذاران و ذی نفعان امکان می دهد تصمیمات آگاهانه تری اتخاذ کنند و ریسک های مرتبط با سرمایه گذاری کاهش یابد. در ایران، علی رغم توسعه بازار سرمایه و الزام قانونی گزارش دهی، کیفیت و شفافیت اطلاعات ارائه شده با محدودیت هایی مواجه است. چالش های اصلی شامل پراکندگی داده ها، عدم استانداردسازی افشاها، کمبود شاخص های غیرمالی و محدودیت دسترسی به اطلاعات مقایسه ای است. این مسائل سبب می شوند گزارش های ارائه شده کمتر قابلیت اعتماد و تحلیل دقیق را برای سرمایه گذاران فراهم کنند. به منظور ارزیابی وضعیت گزارش دهی شرکت های بورسی، در قالب این گزارش یک مدل ساختاری برای سنجش شفافیت گزارش دهی طراحی شد. این مدل شامل شاخص های کلیدی نظیر کامل بودن اطلاعات، به موقع بودن گزارش ها، وضوح ارائه، قابلیت مقایسه و پوشش اطلاعات غیرمالی است. بر اساس یافته ها، برای ارتقای شفافیت و کیفیت گزارش دهی در ایران، لازم است سیاست هایی مشروح زیر اجرا شوند که بی شک در افزایش شفافیت، رشد پایدار بازار سرمایه، ارتقای اعتماد سرمایه گذاران و بهبود رقابت پذیری موثر خواهند بود:

- تدوین و الزام به استانداردهای جامع گزارش دهی مالی و غیرمالی مبتنی بر استانداردهای بین المللی و تطبیق آنها با نیازهای بازار ایران.
- تقویت نظارت و پایش مستمر افشای اطلاعات توسط نهادهای ذی ربط و ارائه آموزش و حمایت از مدیران شرکت ها جهت بهبود کیفیت گزارش دهی.
- ایجاد سامانه های یکپارچه و دسترس پذیر برای جمع آوری، انتشار و مقایسه اطلاعات مالی و غیرمالی شرکت ها.
- تشویق شرکت ها به افشای اطلاعات مرتبط با عملکرد زیست محیطی، مسئولیت اجتماعی و حاکمیت شرکتی به صورت شفاف، استاندارد و قابل مقایسه.
- توسعه فرهنگ شفافیت و پاسخگویی در سطح شرکت ها و بازار سرمایه برای ارتقای اعتماد عمومی و کاهش ریسک های سرمایه گذاری.

معاونت مطالعات اقتصادی و آینده پژوهی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران